

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

DOI: 10.34015/2523-4552.2022.4.07

УДК: 347.1

Владикін О. Н.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри інтелектуальної власності
та приватного права факультету
соціології і права Національного
технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
ORCID: 0000-0003-2098-3529

ТЕМПОРАЛЬНІ РИСИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті досліджуються наукові підходи до розуміння правової природи часу та строків, аналізуються теоретичні підходи та нормативне регулювання інституту позовної давності. Визначено практичні проблеми, пов'язані з межами позовної давності, визначено порядок обчислення строків позовної давності та їх правове регулювання відповідно до чинного цивільного законодавства України. Акцентовано увагу на тому, що ефективний правовий захист цивільних прав значною мірою залежить від чітко визначених законом строків позовної давності. Встановлення таких строків сприяє більш ефективному здійсненню правового захисту та гарантує права та свободи громадян та юридичних осіб.

Ключові слова: *строк, строки захисту, позовна давність, темпоральні риси, темпоральність, порушене право, право вимоги, припинення строку, позовні вимоги, правозастосування, норми права, цивільні права, цивільний інтерес.*

Постановка проблеми. Права та обов'язки конкретних суб'єктів права піддані впливу часу, який незворотно впливає на їхній стан. Суттєвою є обставина, що час може погіршити стан багатьох матеріальних речей або ускладнити їх сприйняття. Це об'єктивно призводить до того, що можливість досягнення мети судового розгляду, де ці аспекти можуть виявити вирішальний вплив,

опиняється під загрозою через тривалі та складні судові процеси. Наприклад, з роками документи чи інші матеріальні докази можуть бути втрачені або непридатні для використання через фізичне зношення, тощо.

Строки давності також можуть відігравати важливу роль у виникненні майнових вимог. Правовідносини, при яких закінчення визначе-

ного строку має наслідком неможливість подальшого судового захисту суб'єктивного права, охоплюються правовим інститутом позовної давності.

Традиційне вчення про позовну давність сформулювалося в радянській цивілістичній доктрині і залишається аксіоматичним і до сьогодні. Проте існують положення, що стосуються природи та застосування позовної давності, які, завдяки вітчизняній правотворчій та правозастосовній діяльності, переглядаються доктринально. Сьогодні, завдяки Цивільному кодексу України (далі – ЦК України), концепція етатистського трактування права, яка була основою розуміння позовної давності в радянській цивілістиці, зазнала значних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позовна давність в приватному праві вивчалася вченими як складова частина строків і термінів, а також як самостійний предмет дослідження. Цій проблемі присвячені наукові здобутки Т. Вахонєвої, О. Брателя, С. Бичкової, Н. Горобця, П. Гуївана, О. Дзери, І. Енгельмана, Н. Кузнецової, В. Луця, В. Пушняка, В. Романюк, О. Сергєєва, Т. Терещенко, В. Цікало, Б. Черепакіна, О. Шовкової та ін.

Постановка завдання. Метою наукової статті є визначення особливостей функціонування інституту позовної давності як часової межі реалізації судової і несудових форм захисту цивільних прав та інтересів.

Виклад основного матеріалу. Цивільні правовідносини постійно знаходяться у динаміці, виникають, змінюються та припиняються у часі. Для забезпечення їх нормального розвитку законодавець встановлює

різні правові механізми, включаючи заходи щодо охорони та захисту цивільних прав та інтересів. Охорона і захист цих прав та інтересів також обмежені часовим фактором. У деяких випадках час може захищати фактичний стан, перетворювати факт у право, але одночасно піддається знеціненню самого права. Час може давати право одному та відбирати його у іншого [7, ч. 43].

Оскільки час є безкінечною категорією, в правовідносинах важливо встановити початок певного юридичного стану, його тривалість, межі існування, припинення та інші процеси у часовому просторі. У законодавстві це виражається через встановлення строків та термінів для регулювання темпоральних аспектів цивільних правовідносин [3, с. 67]. Право на захист та можливість його здійснення тісно пов'язані з часом, що пройшов від моменту порушення права, з давністю або, як вказано в ЦК України, з позовною давністю [8, с. 627].

Юридичні словники визначають позовну давність через такі категорії: це строк; строк, встановлений законом; мета – захист; об'єкт захисту – порушене право. Деякі словники вже вказують на судову форму захисту прав особи: «у суді, арбітражному суді, третейському суді» [12, с. 125]. Законодавчий підхід до визначення поняття позовної давності у ЦК України є вужчим: «Позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу» (ст. 256 ЦК України).

Основна увага приділяється тому, що позовна давність представляє собою строк та його часову межу.

Таке визначення вважається не дуже вдалим, оскільки воно суперечить частині 2 статті 267 ЦК України, згідно з якою «заява про захист цивільного права або інтересу має бути прийнята судом до розгляду незалежно від спливу позовної давності». Це означає, що особа, права якої порушено, може звернутися за його захистом до суду в будь-який строк, незалежно від того, чи закінчився, чи ні строк позовної давності.

Позовна давність розглядається як сукупність темпоральних і «діяльнісних» рис. Темпоральні риси проявляються у тому, що досліджуване правове явище є певним періодом у часі, а «діяльнісні» ознаки передбачають, що позовна давність включає подання позову або вчинення (невчинення) інших дій в межах строку, втрату права на захист (права на позов).

Темпоральні риси вказують на зв'язок позовної давності із строками та іншими часовими категоріями цивільного права, що мають об'єктивний характер, тоді як «діяльнісні» свідчать про вплив цього інституту на дії осіб, виникнення, зміну чи припинення їх суб'єктивних прав і обов'язків. Остання група рис зазначає на спрямованість позовної давності на захист прав та інтересів зацікавленої особи.

Зміст позовної давності становить єдність всіх істотних ознак. Відсутність хоча б однієї з них тягне за собою порушення «цілісності» поняття позовної давності, встановленого статтею 255 ЦК України.

Поняття давності має подвійну природу: з одного боку, як часова категорія, воно є об'єктивним, підпорядкованим об'єктивним законам часу, а з іншого – давність є

суб'єктивною, оскільки не можна не враховувати вплив людської діяльності на тривалість, початок перебігу та інші характеристики давності. Таким чином, давність розглядається як сплив певного строку за умови, встановленої законом, спрямованого на припинення або набуття прав і обов'язків [10, с. 6].

Орієнтація на набуття чи припинення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків дозволяє відрізнити позовну давність від інших видів давності. В. Цікало пише, що позовна давність – це завершення визначеного строку відповідно до закону, спрямованого на припинення права на подання вимоги про вирішення питання щодо захисту. Отже, автор вважає, що позовна давність представляє собою обмеження у часі для звернення із вимогою щодо ухвалення рішення щодо захисту, а не для самого захисту порушеного права чи інтересу [10, с. 6-7].

П. Гуйван визначає позовну давність як той період, протягом якого особа може використовувати своє матеріальне право на судовий захист порушеного цивільного права чи інтересу, подаючи відповідний позов до суду [1, с. 81]. Ця точка зору відповідає юридичному визначенню поняття «строк», під яким розуміється певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. (ч. 1 ст. 251 ЦК України).

Однак П. Гуйван критикує нормативне визначення позовної давності, вказуючи на його неузгодженість з положеннями законодавства, згідно з якими заява про захист права або інтересу приймається судом до розгляду, незалежно від спливу позовної давності (ч. 2 ст. 267 ЦК Укра-

їни). Тому сьогодні більш загальноприйнято розглядати позовну давність як період, протягом якого можливий захист порушеного права [1, с. 70-71].

Схожу думку висловлює і В. Луць, який вказує, що позовну давність не слід трактувати як строк, у якому особа може звернутися до суду із вимогою про захист свого порушеного права. Замість цього, протягом часу дії позовної давності особа може розраховувати на примусовий захист свого порушеного права чи інтересу від суду. Сплив позовної давності стає підставою для відмови у позові [2, с. 65].

Інститут позовної давності тісно пов'язаний з правом на позов, яке може мати як процесуальне, так і матеріальне значення. У першому випадку це право дозволяє особі звертатися до суду з вимогою щодо вирішення матеріально-правового спору з метою захисту порушеного права. У другому випадку це право на примусове здійснення позовного захисту порушеного цивільного права.

З. Ромовська вказує на те, що в межах позовної давності звернення особи до суду є вимогою, а після її спливу стає лише проською про захист. Реальний захист залежатиме від ставлення відповідача та суду до причин пропущення позовної давності [8, с. 631]. Проте слід врахувати, що відповідач, як правило, буде посилатися на сплив позовної давності, особливо якщо готовий визнати порушення. Якщо б відповідач був готовий визнати порушення, підстав для звернення до суду можливо б не виникало.

В. Романюк додає, що позовна давність пов'язана не стільки із пра-

вом на звернення до суду, скільки з іншою складовою права на позов – правом на задоволення позову. Таким чином, право на звернення до суду не обмежується строками, а право на задоволення позову втрачається у випадку пропуску строку позовної давності [6, с. 91].

П. Гуйван визначає позовну давність як строк, протягом якого особа може реалізувати своє матеріальне право на отримання судового захисту через пред'явлення позову до суду [1, с. 81]. Це визначення повністю розкриває юридичну сутність позовної давності.

Чинне законодавство передбачає два види позовної давності: загальну та спеціальну, як визначено в статтях 257 та 258 ЦК України. Як зазначає З. Ромовська, незважаючи на те, що позовну давність спочатку характеризували як строк, у ЦК УРСР 1963 року та інших законах вживалося вираження «строки позовної давності». Згодом таке формулювання було змінено на «тривалість позовної давності» [8, с. 632].

Поділ позовної давності на види пов'язаний з тривалістю її дії. У різних країнах тривалість позовної давності може визначатися по-різному. Наприклад, в Україні загальна позовна давність триває 3 роки (згідно зі статтею 257 ЦК України). Проте у зарубіжних країнах відомі значно більші терміни. Наприклад, Французький цивільний кодекс встановлює загальний строк позовної давності у 30 років. Австрійське законодавство також передбачає загальну позовну давність у 30 років. Цивільне уложення Німеччини встановлює загальну позовну давність у 3 роки, але окремі категорії справ можуть мати строк у 30 років, з по-

чатком перебігу з початку нового року, у якому відбулося порушення права [4].

Відповідно до статті 258 ЦК України, для окремих видів вимог може встановлюватися спеціальна позовна давність, яка може бути скороченою або більш тривалою порівняно з загальною позовною давністю. Отже, законодавець передбачає різні строки для звернення з позовом до суду в залежності від виду охоронних правовідносин.

Випадки застосування скороченої позовної давності на 1 рік визначені частиною 2 статті 258 ЦК України. Позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог: 1) про стягнення неустойки (штрафу, пені); 2) про спростування недостовірної інформації, поміщеної у медіа; 3) про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності (стаття 362 ЦК України); 4) у зв'язку з недоліками проданого товару (стаття 681 ЦК України); 5) про розірвання договору дарування (стаття 728 ЦК України); 6) у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти (стаття 925 ЦК України); 7) про оскарження дій виконавця заповіту (стаття 1293 ЦК України); 8) про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства.

Вжиття терміну «зокрема» у формулюванні норми дозволяє зробити висновок, що цей перелік не є вичерпним, і закон може передбачати інші випадки скороченої позовної давності за допомогою інших законів.

Наприклад, статтею 786 ЦК України передбачена позовна давність, яка застосовується до вимог,

що впливають із договору найму. Згідно з частиною 1 статті 786 ЦК України, до вимог щодо відшкодування збитків у зв'язку з пошкодженням речі, переданої у користування наймачеві, а також до вимог щодо відшкодування витрат на поліпшення речі також застосовується позовна давність в один рік.

Необхідно зазначити, що до 2012 року в частинах 3 та 4 статті 258 ЦК України передбачалися випадки застосування більш тривалої позовної давності. Конкретно, до вимог щодо визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства або обману, встановлювалася позовна давність у 5 років, а до вимог щодо застосування наслідків нікчемного правочину – у 10 років.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства» від 20.12.2011, зазначені положення було виключено з ЦК України. Застосування більш тривалої позовної давності тепер можливе, якщо це передбачено сторонами відповідно до статті 259 ЦК України або окремими законами.

Важливо відзначити, що деякі автори вважають, що 10-річний строк був надто довгим з позицій загальнооекономічних та правових принципів, оскільки такий термін ускладнює реалізацію прав відповідачів та третіх осіб, які не завжди можуть зібрати і зберегти необхідні докази [10]. Розумний строк позовної давності сприяє стабілізації цивільних відносин та мотивує осіб, права яких порушені, своєчасно захищати свої права, запобігає необґрунтованим претензіям. Деякі вважають,

що 3 роки є достатніми для захисту порушеного права, оспорюваного чи невизнаного, і що цей термін не створює хаосу у цивільних правовідносинах.

З іншого боку, деякі фахівці стверджують, що 3-річний термін позовної давності є залишком радянського правового підходу, спрямованого на прискорення господарських операцій в державному секторі та полегшення вилучення майна у приватних осіб. Вони вважають, що державне майно і приватне майно мають різні умови застосування позовної давності.

Стаття 268 ЦК України визначає конкретні вимоги, на які не поширюється дія позовної давності. Зокрема, позовна давність не поширюється:

1) на вимогу, що випливає із порушення особистих немайнових прав, крім випадків, встановлених законом;

2) на вимогу вкладника до банку (фінансової установи) про видачу вкладу;

3) на вимогу про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, крім випадків завдання такої шкоди внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном, у тому числі таким, що є складовою частиною іншого рухомого чи нерухомого майна, включаючи електроенергію;

4) на вимогу страхувальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування);

5) на вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного матеріального резерву, стосовно виконання зобов'язань, що ви-

пливають із Закону України «Про державний матеріальний резерв»;

б) на вимогу про визнання недійсним правочину, предметом якого є відчуження гуртожитку як об'єкта нерухомого майна та/або його частини, на який поширюється дія Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків», про визнання недійсним свідоцтва про право власності на такий гуртожиток як об'єкт нерухомого майна та/або його частини, про визнання недійсним акта передачі такого гуртожитку як об'єкта нерухомого майна та/або його частини до статутного капіталу (фонду) товариства (організації), створеного у процесі приватизації (корпоратизації) колишніх державних (комунальних) підприємств.

Чинне законодавство України визначає, що деякі вимоги не підпадають під вплив позовної давності, що зумовлено законом чи конкретною ситуацією. Згідно зі статтею 268 ЦК України, цей перелік вимог не є вичерпним, і закон може передбачити інші випадки, на які не поширюється позовна давність. Це означає, що, незалежно від того, який проміжок часу пройшов від моменту порушення права особи, у певних обставинах вона все ще може висувати позов, як в матеріальному, так і в процесуальному плані.

Виходячи з сутності позовної давності та можливості вирішення питань у передбачених законом випадках, пропонується визнати ще один вид спеціальної позовної давності – безстрокову позовну давність. Це означає, що особа має можливість безстроково реалізовувати своє право на звернення до суду у випадках, що передбачені законом.

Так, О. Шовкова приводить приклад, коли до вимоги про відшкодування моральної шкоди не застосовується позовна давність, якщо ця шкода виникла внаслідок порушення особистих немайнових прав. Також вказується, що вимога про оспорювання акта органу публічної влади, що порушує право власності та інші речові права, позовною давністю не охоплюється [11, с. 15]. Однак важливо враховувати, що у деяких випадках важкість захисту може виникнути, наприклад, у випадку неможливості оскарження незаконного акта органу державної влади в судовому порядку.

Чинний ЦК України передбачає можливість розгляду суттєвих позовних вимог незалежно від завершення строку позовної давності. У випадку, коли кредитор, подаючи позов, висловлює бажання захистити своє порушене право, а боржник не вказав про завершення строків позовної давності, справа має бути розглянута і вирішена по суті.

Суд застосовує положення щодо позовної давності лише за заявою сторони у спорі, не маючи можливості автоматично застосовувати їх під час розгляду справи. Позовне провадження в цілому визначається принципами відкритості та змагальності сторін, що забезпечує ретельне врахування інтересів обох сторін, і запобігає автоматичному застосуванню позовної давності.

Однак проблеми виникають під час заочного розгляду та наказного провадження, де процесуальне законодавство не передбачає участі чи інформування іншої сторони. Заочний розгляд справ фактично виключає можливість застосування позовної давності судом першої інстанції,

відповідно, порушується баланс інтересів сторін. Особливо це стосується таких категорій справ, як стягнення заборгованості за кредитними договорами, визначення додаткового строку для прийняття спадщини, визнання права власності тощо.

У літературі висловлюється думка, що застосування позовної давності розглядається як вимога сторони у спорі, оскільки законодавець зазначає застосування цієї давності за заявою сторони, а не за її вимогою [5]. Також важливо враховувати, що ЦК України передбачає можливість збільшення строку позовної давності у договірному порядку, але забороняє його скорочення, оскільки це може ставити кредитора у не вигідне положення порівняно з боржником, порушуючи баланс інтересів сторін.

Висновки. Підсумовуючи, важливо відзначити, що позовна давність розглядається як сукупність темпоральних і «діяльнісних» аспектів. Темпоральні риси виявляються в тому, що об'єкт правового явища є певним періодом у часі, а «діяльнісні» передбачають, що позовна давність охоплює подання позову або вчинення (невчинення) інших дій у межах встановленого строку, внаслідок чого може втрачатися право на захист (право на позов).

При аналізі позовної давності та її застосуванні важливо встановлювати межу між приватним та публічним правом, оцінюючи вплив позовної давності на ті чи інші дії або, навпаки, вплив цих дій на позовну давність. Зазначена область повинна чітко визначати межі дії позовної давності, її структури та критеріїв виділення різних видів. При цьому слід розрізняти групи меж: зовнішні

та внутрішні, суб'єктивні та об'єктивні.

Позовна давність, як вид давності у цивільних правовідносинах, застосовується не лише як можливість примусового здійснення суб'єк-

тивного права за рішенням суду, але й до інших методів його примусової реалізації. Вона поширюється на право звернення з вимогою про прийняття рішення про захист у будь-якій формі його прояву.

Список використаних джерел

1. Гуйван П. Д. Позовна давність. Х.: Право, 2012. 446 с.
2. Луць В. Строки і терміни у цивільному праві. К.: Юрінком Інтер, 2013. 319 с.
3. Маріц Д. О. Преклюзивні строки в цивільному праві. Держава та регіони. Серія: Право. 2013. №3. С. 67-71.
4. Онишко О. Б. Позовна давність в окремих країнах континентальної Європи та в Україні. Науковий вісник ЛДУВС. 2014. Вип. 2. С. 50-57.
5. Печений О. До питання про застосування позовної давності судом апеляційної інстанції. Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф., 27 трав. 2016 р. Х.: ХНУВС, 2016. С. 139-140.
6. Романюк А. Б. Проблеми правового регулювання строків реалізації права на судовий захист. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 1. С. 90-94.
7. Романюк В. А. Особливості застосування позовної давності та її вплив на суб'єктивне право особи. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2018. Том 29 (68). №1. С. 43-47.
8. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: підручник. К.: «ВД» Дакор», 2013. 672 с.
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. №435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№40-44. Ст. 356.
10. Цікало В. І. Давність у цивільних правовідносинах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів, 2004. 20 с.
11. Шовкова О. В. Позовна давність як різновид цивільно-правових строків: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Х., 2008. 23 с.
12. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: Феміна, 1996. 696 с.

References

1. Huivan P. D. Pozovna davnist. X.: Pravo, 2012. 446 s.
2. Luts V. Stroky i termyny u tsyvilnomu pravi. K.: Yurinkom Inter, 2013. 319 s.
3. Marits D. O. Prekliuzyvni stroky v tsyvilnomu pravi. Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo. 2013. №3. S. 67-71.
4. Onyshko O. B. Pozovna davnist v okremykh krainakh kontynentalnoi Yevropy ta v Ukraini. Naukovyi visnyk LDUVS. 2014. Vyp. 2. S. 50-57.
5. Pechenyi O. Do pytannia pro zastosuvannia pozovnoi davnosti sudom apeliatsiinoi instantsii. Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu: materialy nauk.-prakt. konf., 27 trav. 2016 r. Kh.: KhNUVS, 2016. S. 139-140.
6. Romaniuk A. B. Problemy pravovoho rehuliuвання strokiv realizatsii prava na sudovyi zakhyst. Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk. 2016. Vyp. 1. S. 90-94.
7. Romaniuk V. A. Osoblyvosti zastosuvannia pozovnoi davnosti ta yii vplyv na subiektivne pravo osoby. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky. 2018. Tom 29 (68). №1. S. 43-47.
8. Romovska Z. V. Ukrainske tsyvilne pravo. Zahalna chastyna: Akademichnyi kurs: pidruchnyk. K.: «VD» Dakor», 2013. 672 s.

9. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. №435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. №№40-44. St. 356.
10. Tsikalo V. I. Davnist u tsyvilnykh pravovidnosynakh: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Lviv, 2004. 20 s.
11. Shovkova O. V. Pozovna davnist yak riznovyd tsyvilno-pravovykh strokiv: avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.03. X., 2008. 23 s.
12. Iurydychnyi slovnyk-dovidnyk / za red. Yu.S. Shemshuchenka. Kyiv: Femina, 1996. 696 s.

O. Vladykin, assistant professor Department of Intellectual Authority and Private Law Faculty of Sociology and Law National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» Candidate of legal sciences
ORCID: 0000-0003-2098-3529

Temporal features of the statute of limitations in the civil law of ukraine

This article explores scientific approaches to understanding the legal nature of time limits, analyzes theoretical approaches and normative regulation of the statute of limitations. Practical problems related to the boundaries of the statute of limitations are identified, and the procedure for calculating the time limits of the statute of limitations and their legal regulation according to the current civil legislation of Ukraine is determined.

The statute of limitations is considered as a combination of temporal and «activity-based» aspects. Temporal features manifest that the object of the legal phenomenon is a certain period in time, while «activity-based» aspects involve the filing of a lawsuit or the commission (non-performance) of other actions within the established period, which may result in the loss of the right to protection (the right to a lawsuit).

It is noted that in the analysis of the statute of limitations and its application, it is important to establish a boundary between private and public law, evaluating the impact of the statute of limitations on certain actions or, conversely, the impact of these actions on the statute of limitations. This field should clearly define the limits of the statute of limitations, its structure, and criteria for distinguishing different types. Distinctions should be made between external and internal, subjective and objective boundaries.

The statute of limitations, as a type of limitation in civil legal relations, is applied not only as a means of enforcing subjective rights by court decision but also to other methods of its enforced realization. It extends to the right to file a claim for the decision on protection in any form of its manifestation.

Emphasis is placed on the effective legal protection of civil rights, which largely depends on clearly defined statutory time limits. Establishing such limits contributes to a more effective implementation of legal protection and guarantees the rights and freedoms of individuals and legal entities.

Keywords: term, terms of protection, statute of limitations, temporal features, temporality, violated right, right of claim, termination of the term, claims, enforcement, rules of law, civil rights, civil interest.